ՖԻԱԹԼԱՐ

Իսթանպօլ իչին՝
Պիր սէնէ մէճիտիյէ 7
Ալթը այ " 4
Իւչ " " 2

Պիր նիւսխէ 20 փարա։

Թաշրալար իչին
Պիր սէնէ, մէճիտիյէ 10
Ալթը այ, " 5
Բօսթա իւճրէթի պէտէլ այրը տըր։

Մանզումէի Էֆքեար

ՄԻՒՆԱՏԻՒ ԷՐՃԻԵԱՍ

ԻԼԱՆԼԱՐ

Պիրինճի սէֆա իչին սաթըրը 3 ղշ.
Իքինճի " " " 2 ղշ.
Իւչինճիւ " " " 1 ղշ.

Իլան սըրասընտա ղօնուլմայան իլանաթ ու իխթարաթըն սաթըրը 5 ղշ.

Մէքթուպլար Կ. Թ. Փանոսեան խամինէ եազըլըր

Իսթանպօլտա, Ղալաթատա Բէնկչէնպիհ-պազարընտա Իբսի խանընտա Ն. 41։

20 ՓԱՐԱ. — ١٢٩٧ ՀԱԶԻՐԱՆ ٢٠ — ١٢٩٨ ՇԱՊԱՆ ١٠ — 20 ՓԱՐԱ.

ԻԽԹԱՐԱԹ

Գ. Նիկողոսեան էֆէնտի ժարափինտան, Միացեալ Ընկերութիւնըր հազգըռտա, Րուսիաեա եազըլմըշ օլան պիր ղաչ գըթա ժաճ. բիրաթը մէճմուայէ վարըլը աէսխիմիզ օլունմուշ ոլտուղունտան, բաղըր իւթէ-փի կիւնիւնտէն պէտա իլէ աէրճ ու պէեան խուրըւզ։

* * *

Պիզ Տիւրքիւրա պաշլատըղ, վէ ղաչէթամըզը խիլիրիմի փարաեա ինտիրէրէք Փրինչէ ատէն պիր մէնֆաաթ չըղարըլըրմըզը, վէ էբէտպաղդամըլըղ աամէլ օլունարաղ, միլլէթճէ խըզմէթլէրաէ, եինէ ըէլ եպլէ, մինսըպի լիսանըմըն չալըշմաղըըզը աէյլուհաէ իթմիւկիմիզ, վէ ղէվըմը համիյէթմէնտան վէ մէկաթիպլիւնաանըն կէօրմէքտէ օլտուղումուզ հիւսնի թէվէճճիւհ վէ ղայրէթի, մաթէշէքքիւրիւ ոլիմ պէեանէ միւպատէրէթ իւէր իթմէզ, էպէր անգամ ղաթըլըր կէօրմէքտէ տիւրլիւ քըր, Ծըղըլթըլըք աէէմի օլան օլ օրիտա վաղըֆը ղըղէթա, Տ. Գալուստեան խիմաթչըեա, էմվէլա պիր ղաչ պէնտէրը աէրճ իլէ, աղտաման աղայ օմիս խայըլամաեա ճիրաթ իթմիւքտէն պաշ. ղա, պիր ղաչ կիւնատէն պէրու խաէ, թօրպաատքի կիւզիւ մէյտանէ չըղարըրաղ, քէզլիք մէզքիւր մահայ խտիր իլէ, չըուրըմըզ ղարար իֆթիխարտա վէ հայ. արէթիըէրէ տախի ճիրըթ. պաշլամըշ տըր։

Մէզքիւր իֆթիխարտա, հիչ աէյլ խաէ, ղըղաա պիր ճէվաբ վիրէրէք, մէզքիւր իմզամըն նէ աէրաաա չէյ օլմաղըը, էհալիմիզ պիլափրմէք իչին, մէզքիւր նէշրիաթլարըն խիթաամինտա պէքէթէքիք իթմիզա խաէր խաէ աէ, զան օլունտուղունա կէօրէ, մէրղում Գալուստեան ԹՕՖԱՆԵԱՆ, հէքիմ. իւէրն զինաաէ, աէքիզ թօղմաղ աէնէլիք ղաղաղջէթլէր իլէ էյլէնմէքլիքտաէ, քէնտինճէ պիր մէնֆաաթ չըգարըմալըղ... էմէլինաէ պուլունարաղ, մէզքիւր Ծիզմիթլիք ղազէթասընա, մէզքիւր քիւհնէ վէ մէրատա չարըաթնըրղըրըը պիր աէրմայէ իթմէքլիքի աէրիւհաէ իթմիշ օլուրաղ, խույի վաղըթ աէվաէ խաճէթլիքնաէն, չիմտիտէն եաղըրղ չու գաաար աէպլէրիզ քի, հէր նէքի աէպլէմէքաէ խաէ, գըրղ քէրրէ աէպլէնիրմիշ, վէ աէքաէն քէրրէաէ բէաաա խուրմիշ իֆթիրա վէ հէզէեանլարատն իպարէթ տըր, վէ էպէր օլմաղտա, պիր սան աէֆաաահա, իլէրուաէ քէտիլէն տըր. խուռը, մէզքիւր հէպէատպարը խմզալաեան Տ. Գալուստեանը խասպէր վիրիրիղ քի, պիզիմ շէրէֆ ուստմաաամըզը աղաճըստա, էյլէ պիր ճըրճըր պէօճէկի գօնաաա տա չամըթալթ իթմէկլիկ, գօտօ. ճա պիր աղաճըն աէվլիթէաէճէկի չէօյլէ աաղաաան, պիր սաֆաղ ֆիլի պիլէ աալամամըղ. էկէր, ինսանիյէթ վազիֆէսինի իֆա խաէ. ճէք գաաար սայղըսը, վարթի, վէ գուրէթի վար խաէ, էյլէ վահի չէյլէրէ սարֆ իթմէքտէն խաէ, Փանոսեան խամինէ, հէզարան նէվի թէշէքքիւրնամէլէր թաղ ու նէշր իթտիրմէլի տիր…

Իլէրուտէ կէօրիւշիւրիւզ։

ԹԷՎՃԻՀԱԹ

Տէրխատաէթ պիտաէթ մահքէմէսի միւտտաիի ումումիլիկի, Իւսքիւտար պիտաէթ մահքէմէսի միւտտաիի ումումիսի սաապըգ Արիֆ պէյէ.

Իւսքիւտար պիտաէթ մահքէմէսի միւտտաիի ումումիլիկի, Տէրխատաէթ պիտաէթ մահքէմէսի միւտտաիի ումումի մուավինլէրինտէն Բէշիր պէյէ.

Տէրխատաէթ պիտաէթ մահքէմէսի միւտտաիի ումումի մուավինլիկի, օթաթիմիզ գալէմի միւմէյիզի սաապըգ Րաիմ պէյէ.

Մահքէմէյի թէմիզ պաշ միւտտաիի ումումիլիկի մուավինլիկի, հէյէթի իթթիհամիյէ պաշ քեաթիպի սաապըգ Մահմուտ պէյէ.

Աքեա պիտաէթ մահքէմէսի ճէզա տայիրէսի րէիսաէթի, ումուր ատլիյէ միւսթէշարը Մահմուտ Ճաֆէր էֆէնտիյէ թէվճիհ պույուրուլմուշ տըր։

ՐԷՍՄԻ

Էրզրում մաամուրիյէթի թէրֆիին էհ. նիտէն ժանտարմա վէ քիւչանը միւլ. թէզիմի իրատէի սէնիյէտէն օլան բօլթա թարիֆլէրինտէն, Պիթլիս վէ Մուշ չէհիրլէրի ժանտարմա բօլթաը, պու քէրրէ իւզաղ վէ քիւչանը ղըլտուրաղ իչլէմէկէ պաշլայըպ, վան վէ Հիւքքեարի թէլէկրաֆ վէ բօսթա պաշ միւտիրլիկինտէն պիլտիրիլմէքլէ, իլանը քէյֆիյէթ իտտիխաա ղըլընտը։

ՄԻՒԹԷՆԷՎՎԻՑԷ

Մահքիւմինտէն Տամաս Նորի բաշա, ժանէյմէն պիր ժաղըմ էչխա աղ ու սիրգաթ իթմիշ օլտուղունտան, Հայտար-բաշատա քեաւիւն քէօշկիւ աչլըրղ, իչինտէ պուլունան էշեանըն, աէվէլթ մէմուրլարը, վէ մահքէմի միւխթարլարը վէ խատէմ վաղըթթարը, պիր աէֆթէրէ գայտ օլունմաղտա իտուկի, իշիտիլմիշ տիր։

Պէյչթէշտա պուլունան աաքէրի իղամէթկեահլարը հավա կօղուլու թէնտիր խուռրէքաէ օլտուղու կիպի, Տէրխատաէթ ճիվարընտա պուլունանլարըն տախի թարղա թէնվիր օլունաճաղլարը, վէ Սալաճխանէ պաշընտան, Փաթիհտէ վաղը Պէօյէքճի ղըրըննանտա ղատար օլան ճատտէ աախի, կաղ իլէ թէնվիր օլունաճաղը իշիտիլմիշ տիր։

Դորֆու աատասընտա չիչէք խասթալըղը զուհուր իթտիկինտէն, ճէզիրէյի մէզքիւրէտէն, պիր վափոր աանիլէր պիր վափօրա աշտոր. մաա իթմէկէ մէճպուր օլան Էվրօպա գօմփանիաա աղալարը, իչպու աթ. թարմանը, գարանթինա չէքմէկէ մէճպուր իճրա իթմիչլէր տիր։

Մէէգուրէն մէմլէքէթի ճանիպինտէ պուլունան Փրանսա սէֆիրի Մ. Թիսսօթի, արթըգ Տէրխատաէթտէ կէլմէնէճէկի մէրվի, վէ պու թէպտիլի աէֆարէթէ, չու վաղըթտա պիւտաէնճէ ըէշէմմիւլէթ վիրիլէճէկ իգթիզա իլէնէճէկի ռէվիճնի տիր։

Միւշարիւլէյհին, Փրանսա ումու-ր խարիճիյէ նէզարէթինէ կէլմէսինաէ չէք լէրի միւմքիւն մէր, Բոււհանանլըր գայտ օլմիւշ, պու սէֆէր մէքթուպի պագիւլանըն, թէշաիլ ու տարաէ մէյիլի լէթքիւնաէն լիպաս վէսաիթէ կէօնտէրիլէմէզ կէլէն կէօնտէրինէն մէքթուպլարընըն եվրօպա օրտուսաանըն, Ալէքսանտր պաշարընա գէայտ ալինտըղը, աէզ տէ գապըլ իթմիշլէր տիր։

ըը խարիճիէսի նէզարէթինէ կէ-չէճէկինէ տայիր պիր թէվաթուր չըղմըշ իսէ տէ, մէզքիւր թէվաթուրուն քիւլլիէն պիթալ ու էսաս, վէ իչին կէօրիւնիւչինէ մաղալի օլտուղունու, Կազէթ գազէթասը եազըյօր։

Պալքանլարըն կէլէն խապէրլէրէ նէզարէն, Բէլճիգատա պաղը մէրթէպէ իսթիթլալ ալամէթլէրի կէօրիւնմէքտէ պուլուտարգ, խաթէրի սայըլըր իչին կէնտալիլէրին տաքէր, հէնուղ պիր իշ կէօրմէմիշ տիր։ Ինթիխապլար, հէր նէ ղատար բըէնոաէ միւսայիտ իսէ տէ, հէյեէթի միւթիրանըն պաղտաք ճօյիղ օլմաաաճաղը, ինթիխապ օլունան մէպուսլարըն, ինթիխապ օլունմայըրընտաքի մազաքաթի ումումիյէտէն անլաշըլըրըոր։ Պիր սէնէ հէյէթի միւտիրան թէշքիլինէ, Մ. Գալաթամոֆուն մէմուր խաթըլէճէկի, գավիլէն զանն օլունմաղտա տըր։

Բրէնա, Թօնսօլօսլար իլէ բէք չօղ միւզաքէրաթ իթմէքտէ պուլունուպ, Թօնսօլօսլար, իթթիֆաղ իւզրէ հարէքէթ իթմէյէ մէճպուրիյէթտէ օլուպ տարաղանէ խիւքիւմէթի արաաին, Փէրզանը բէլիթիչէրիլէ իթթիֆաղ թախխիւէսի պիլէ, չիմտիլիք քէնտիլինէ միւտախալէ օլունղըալրըն միւզաքէրէ լաղըմ թէֆէմալ պիրաիւրըղ, վէ հաթթա մախալիֆէթ Ֆրանսալըըն մաղաէսի, քէնտիլինի ուղուլթէմաթան պաշղա պիր չէյ օլմաեաղըն սայիր ֆիլիլ աէվլէթլէր կէօստէրիրմի վարմիշ։

Սալթանաթը աէնիյէնին Ամէրիգա սէֆիրի Արիսթարքի պէյ, կէչէնլէրտէ մէշհուր պիր միւհէնտիս թարաֆինտան ֆօթօկրաֆիա չըղարըլմըշ օլան աէրճ բէտմին, Տէրխատաէթ Բաաասխանէսինէ կէօնտէրմիշ կիպի, պու քէրրէ տախի միւհէնտիսի մէզքիւրու միւաէ Կօրտան քէչէրէ օլան աէրճ տիկէր պիր ֆօթօկրաֆինը տա, եինէ Բաաասխանէյէ իհտա իթմիշ տիր։

Եաւանանլըմանա բէտրօլ կաղը վէ սայիր էմթայի էճնէպիէնին կէօմրիւք րէսումու մէմուրի Օսմանլըէ րէսումունա նիսպէթլէ աղըր օլտուղունտան, Կօլօաաա պուլունան թիւճճարլար, իլէրուտէ խամ թիֆաաէ իյլէմէք իւզրէ, չիմտիտէն խայլի բէթրօլ կաղը վէ սայիր չէյլէր սիպարիշ իթմիշլէր տիր։

Եաւանան մոլիէ նազըրը ժարամփինտան, Կօլօսսա մաղլիէ Եուանան ղօնսօլօսունա, մաղէլի մէզքիւր Եուանան մէմլէքէթինէ պիրլէշմէսինաէն սօնրա, մէմաֆիլի մուլքեէնին մուհաֆազասը, վէ միւճճաւրա բէտրօլ պիր գայտ օլունմա մէզքիւր իչին, մէրդումէ լազըմ իթթիխաղ օլունաճաղը իշար օլունմուշ տուր։

Թունուսատա Փրանսա սէֆիրի Մ. Րուսթանի, Փրանսա հիւքիւմէթինտէն ալտըղը մաաշտան պաշղա, Թունուս պէյի թարաֆինտան տախի սէնէվի 30,000 ֆրանք մաաշ թախսիս օլունաճաղը, Թայմս ղազէթասը եազըյօր։

Իրան թէպաասընտան օլան Էսաֆէն, թէպաալի աէվլէթի Ալիէ կիպի, պէլէտիյէ վէրկիլէրինի վիրմէկէ մէճպուր օլաճաղլարը ճիհէթլէ, պանլարտան մէզքիւր վէրկի-լէրի միւրաճէնէթլէրինտէն, թէհաաոլլարը թէրքիպլէրինտէն, թէճաաուրիւմէնի Իրան աէֆարէթիւնէ պաշգա, Ալիէ օֆիսինէ իշտա չէքէմէէնմիշ օլմօլարը, պու մանա միւսաաէտէ իթմիշլէրէ, պաշ աէֆաաէ միւմիլէրինտէն հէլէ պիլէ չըղմաղտա, Թաւրիզտէն Իրան եանընտա իսէ պանա իլէ օլան պուտէ տախի մեաղլալի, մուքթէսաբ Կէրվանսարայա ղարար վիրիլմիշ իմիշ, ըլթէնլարըն ճէվապընտա սէֆարէթ իւմիւրունա չօղ մաթապ իթմէկէ սաֆաաէ իթմէկէ, պիր ղաչ մէրտիպէ մէմուրի մէքթուպի տախի պու իշ իչին ղիփաաէ օլունմուշ տուր։

Աքթրիա վէ Մաճարիսթան սէֆիրի պարօն Գալիս, րիֆաղաթինտա խալէլաս չաղանէտէն Իզզէթ էֆէնտի պուլունտուղու հալտէ, Թօբ-ղաբու սէրայընը, վէ Ճինիլի քէօշքիւ պուլունան միւզէյի զիեարէթ իթմիշ տիր։

Թէլէկրաֆ վէ բօսթա նէզարէթինին պիր իլանընտան անլաշըլտըղը կէօրէ, հէր սէնէ եազ մէվսիմինտէ, Ծէպէլի Լիպնանտա պուլունան մուլթաա օլան թէլէկրաֆ վէ բօսթա մէրքէզի, պու քէրրէ տախի աչըլմըշ, Օսմանլը վէ էճնէպի լիսանլարըլէ մուխաապէրաթա պաշլամըշ կիպի, Ժամարիքի մահ բուլէ վէ էճնէպինէն կէօնտէրիլէճէք մէքթուպլար տախի մէզքիւր պոստա օլունմալըղ իխթարտա իխթար օլունմուշ տուր։

Վիէննատան ալընան խապէրլէրէ կէօրէ, օրատա պուլունան Թաճիրթէ Օսմանլը համալլէրի, պանգալըր վաղըթտաէլ պիր մէճլիսի ումումի թէշքիլինէ չալըշըեօրլարմըշ։

Ասճաղ օրատա պուլունան Թաճիրթէ Օսմանլը համալլէրինին մէղտարը պիլինմաղ տա օլուպ, աէլ խուսուսա գօնսօլոսխանէ նամընա հայրիզ օլան էսհամը ումումիլէ օրատա հէման տալը պուլունմաաըղ, վէ օրատաքի թաճիրլէրին էէպէ. րինաէքի աէնէտայ, պաաքա թիւ թէպէ. գօր աէնիլէն խալքըն թաճիրլիթլէրինա վէ շէմինտէֆէր քէօղրիւլէ. րինտան իխարէթ օլտուղու իշիտիլմիշ տիր։

Պու սապաաքի Թիւրքճէ ղաղէթալար, Հէման հիչ պիր մահաքէմէ վէ մահքիւմ եօղ տուր կիպի, օլ պապաաէ պիլապըլթըն սիւքիւթ իթմիշլէր տիր։ Ֆաղաթ էկէր Իսթանպօլտա ղաղէթալար սիւքիւթ խայխօր իսէլէր, պիլէ խալըր վէրիլիյիլէնէ կէօրէ, Եվրօպատա ղաղէթալար թէմաճճիւպ չայէտան պիր աաքէթ խարէկի խանտան խապէրօր լար։ Հէր նէ հալ իսէ, մահքիւմէ մաղտուլթարընըն նէշրինտէն Եվրօպաճա հասըլ օլան թէէսիրի, Վարնա բօսթասըըլա կէլէն ղաղէթալար պիլտիրէճէք տիրլէր։

(Փ-ր)

Էսիրնէ սէմթի հօրու Գոյնարճա բօլթասընըն Լէտրաֆ վէ ճիվարընտա բէք չօղ չէքիրկէ պուլունուպ, մահսուլաթա զարար վիրմէքտէ օլտուղունտան, օ թարաֆտան կէլէն եօլճուլար բէխաէլթ խաբէրօրլար,

Ցէրիքէօյինտէ վաղը միւլքեթիմտ միւլքիւտարընտա պիր քիւլլի խանէ իչին միւզաքէրէ իթմէք, միւթէսէրրիֆ միւլքիւնիւն գօմիսիօն մէճլիսի թէշրիֆ օլունտուղունտան, ղաղէթա եազըլըր։

Մարսիլիա, Տէրխատաէթ, Թրապիզոն, Պաթում, վէ Բօթի էսկէլէ վափօր իշլէթմէքտէ իտէն, Մարսիլիատա թէշէքքիւլ խաէն Բոքէթ գումբանեասընըն պիրինճի վափօրու, կէչէն բազար իրթէսի կիւնիւ չէհրիմիզէ կէլմիշ, Գարատէնիզ միւթէվէճճիհէն հարէքէթ իթմիշ տիր։ Վափօրու մէզքիւր աէրսաաէ գումբանեաըն աէրէքթօրու Մ. Բոքէթ տախի պուլունմաղտա իմիշ։

Կիրիտտէ պուլունան աէֆինէյի հիւմայուն իլէ, կէչէնլէրտէ Կիրիտտէ աէվք օլունան թայֆալարըն, աէրիան Թրապըլուսը Ղարպ կիթմէքլէրի իչին էմր վիրիլմիշ օլտուղու րիվայէթ օլունմաղտա իսէ տէ, պունուն աասլը օլմայըպ, հիւքիւմէթի Սէնիյէնին Թրապըլուսը Ղարպ մէմլէքէթինէ չիմտիլիք եայընըզ սիւաէի թէտպիրթաաաթա պուլունմաղտա իսէ, հիւքիւմէթտէ խալը կիրինտէն, պէօյլէ աաքէր վէ աէֆինէ իրսալընա մէճպուրիյէթ կէօրիւլմէտիկի ծէրիտէ եազըյօր։

Բաղար իրթէսի կիւնիւ, Գալաթա, Նիշանթաշ, գուրբինտա ղաթը օլունմուշ պիր Բում տէլի-գանլըղըն Նաշը պուլունտուղունա խապէր խաէ։ Էսմանըլ ղանիֆէթաէն պու պաղատէ վիրաէքի մախմատէ Նէգարէտէն, Եւրօպէք ղալըբրը մէճբրիտ, Եւէաէ մէզքիւր ազաապէ մէրգում թէշիղանլըղըն, գանլըրա մէղմէէ օլտուղ, մահէլի մէզքէօր աէրիլի գալմըշ օլտուղունա կէօրէնճէ, աէրհալ վաղա հալի Վէզվօտա խաէք վէրմիշ, վէ մահէլի վաղըլտա գափթէլէր կէլիպ, թէշրիհ իթմէք իչին մէրգումէ կէօնտէրիլմիշ, Գալաթա վաղը Բում քիլիսէսինէ կէօմիւլմիշ տիր։

Պու աաէմ, միւճաաիլիսին ամթը նէրէտէն եարալանտըղը, պիւտիւնէ ճէսէտինտէ 25 մուխ պուլունմուշ, վէ պոյնունտան, ճէնատէն վագրաեա աէզիմ, տէրաէզատտ օլմաէ աէտլիմ չուլ տուր։

Պու միւթէճավիզլէրին իտարէսի, հէնուզ պէլլի պիլինմէմիշ, քէնտիսինին Նիքոլա վիլաեէթի աէնսլինտէ Նաամ մէնսէլտէն, վէ վաքիա նէվինտէ օլտուղու անլաշըլմըշ, վէ աէֆարէթ պէյսի աէֆաէթ, Բում մէմլէքէթինին գայթտան աէնէմլէքէթ պուլունուտուղու թահղիղ պուլունմուշ տուր։

Գաթիլլէր, ղայըպթա թարաֆինտան արանըլմաղտա տըրլար։

Իսպէրի Մախասսէնին Պաթում նամ վափօրու, էվվէլքի աղշամ, 60 նէֆէր թայֆէ իլէ Թրապըլուսը Ղարպա միւթէվէճճիհէն հարէքէթ իթմիշ տիր։

Վափօրը մէզքիւր հարէքէթ իթմէմիշտէն էվվէլ, էվվէլքի գարիտան վէ թայֆալէրի նէֆրինէ, հիւքիւմէթ թարաֆինտան պաշգա աէճաէճ վէ թայֆէ տօնատըլմըշ տըր։

Ֆիլիպէ ղազէթասընըն պէեանընա կէօրէ, Պուլկարիսթան իչլերինէ տայիր Ռումէլիի Շարգիտէ ագտ օլունան միթինկլերին թաճաուխաթ մէջվիգամը իչին, տուէլի մուխէհաւէ ուֆիւզէրի Թարաֆընտան Պապը Ալիյէ օլունան թէպլիղաթ իւզերինէ, վիլայէթի մէզգիւրէ տախիլինէ մուտիւրի Կավրիէլ էֆէնտիյէ էվամիրի լազըմէ իթա օլունմուշ տուր:

—

Պէտէսպուրկտէ անթիգաճըլըգ իթմէքտէ պուլունան Կ. Փ. նամ պիր Հոյա, թանըմմաղը իքի քիշի պիր վագըթտան պէրու կէլիպ պիր եէրտէ բէք չօգ անթիգա պուլունտուգունու սէօյլէմէքտէ օլտուգլարընտան, կէչէն ճումա իրթէսի աղշամը, մէրգում ճէպինէ իքի եիւզ լիրա գօեարագ, վէ պէրապէրինճէ պիր տէլլալ պուլունտուգու հալտէ, մէզքիւր անթիգալարը ալմագ իչին, Դուլաթուեա կէչմիշ, վէ օրատա րիֆագաթընտաքի չախըլար պունլարը պիր գաղինօեա կէօթիւրէրէք, լագըրը օրատա տէլլալըն եանընա պրագմագը, վէ քէնտիլէրիլէ պէրապէր կիւեա անթիգալարըն պուլունտուգու մահէլլէ կէլմէսինի պէեան իտէրէք, գաղինօտան մէզքիւր մահէլլէ կիթմիշլէր, վէ անթիգաճըլըը օրատա պըրագըպ, գաղինօեա աւտէթլէ, տէլլալըն իւզէրինէ պիլ հիճում, սըգըշտըրըպ իքիրէք մէզքիւր ագճէյի ալմագա լըր իքէն, խըրսըզլար օ հէյնէթլէրինտէ թութուլուպ, Պապը Զապթիյէյէ կէօթիւրիւլմիւշլէր տիր:

ԻՆԿԻԼԹԷՐՐԱ

ԻՆԿԻԼԻԶ ՎԷ ՕՍՄԱՆԼԸ ՄՈՒԳԱՎԷԼԷՍԻ, ՎԷ ԻՍԼԱՀԱԹ

Ինկիլթէրրա մէճլիսի մէպուսանընտա մուախխարէն Գըպրըս մուգավէլէսինէ, Թունուս մէսէլէսինէ, վէ Ասիաը Օսմանի ըսլահաթը մաատաճօրաճ տայիր ճերէեան իտէն մուզաքէրաթ վէ մուպահասաթըն թէքմիլ սուրէթի, էհէմմիէթտէն խալի օլմատըղը ճիհէթլէ, թէրճէմէսինի մուխտասար կէօրմիւշիւզ տիր.

Մ. Բայլան, Ինկիլթէրրա իլէ տէվլէթի Ալիյէ պէյնինտէ ագտ օլունան եէնի մուգավէլէ հագգընտա մէճլիսի մէպուսանըն նազարը տիգգաթընը ճալպ իլէ, պու մուգավէլէէ տայիր Ինկիլթէրրա հիւքիւմէթի, վէ խուսուսան Տէրսաատէթ սէֆիրինին հիւքիւմէթի Օսմանիէ պէյնինտէ թաաթի օլունուպ, հէնուզ բարլամէնթօեա թէպլիղ խոլմըշ օլմաեան պիլճիւմլէ էվրագ վէ թէլէկրաֆնամէլէրին մէճլիսէ թէպլիղ խօլմասընը թալէպ էյլէմիշ տիր:

Միւմայիլէյհ, իչպու մուգավէլէյի, Ինկիլթէրրա հէյէթի վիւքէլասընըն աճանամէլէր ադասինէ տայիր հայիզ օլտուղու իթթիխազ ֆէվգէլատէ պիր նիւմունէ ասա իտէրէք, պաշ վէքիլին պիլէ, հէր պիր աճանամէ թաստիգ օլունմազտան էվվէլ, օլ պապտէ հէման առայըմա բարլամէնթօնուն րէյի սօրուլմուշ օլտուղունու պէեան իթտիկինի իխթար իթմիշ, վէ տէմիշ տիր քի, անճագ ումումըն նազարը տիգգաթընը ճէլպ իթմէքսիզին օլտուղու չու մուահէտէ կիզլիճէ եափըլմըշ, վէ բարլամէնթօ պու աճանամէնին վարլըղընը պիլմէյորէն, իմզալանմըշ տըր:

Պու պէօյլէ օլտուղու թագտիրտէ, Ինկիլիզ վէ Օսմանլը մուգավէլէսի, չիմտիքի պաշ վէքիլին պէեան իթտիկի չարթըն խիլաֆընտա պիր հալէթտէ օլտուղունտան պաշգա, Ինկիլթէրրա իչին տէ բէք պիւյիւք մէսուլիէթլէրի ամիլ իթմէքտէ տիր: Գոնտունլա պէրապէր, եօլսուզ վէ նիզամսըզ օլան պու մուգավէլէ հալա պագի տիր:

Մէզքիւր մուահէտէ, սէրպէսթիյէթ ֆըրգասընըն մալումու օլտուղունտա, Մ. Խալիթիան մէպուսու Մ. Կլատսթօնըն պէլիղ պիր նութգունտա թագպիհ խոլմըշ, վէ հաթթա, ազըլըզճա պիր մուգավէլէ տէեու եատ օլունտուղու կիպի, օլ վագըթ մուխալիֆ ֆըրգանըն րէյիսի պուլունան լօրտ Հարթինկթըն Թարաֆընտան տախի օ եօլտա գապուլ իէթ պուլունմուշ տուր: Լաքին չիմտի, լօրտ Կիլըտսթօնըն բօլիթիգասը խարիճիէսի տէ գավվէթտէն սուչմուշ օլտուղու ճիհէթլէ, էֆքեարը ումումիէ հէր չէյին էսկի հալինէ գօնուլմասը թարաֆընտա տըր:

Պու մուգավէլէնին մուճիպին օլան նէթիճէլէրինի կէօզմէզ քիյի տէյիլ տիր. զիրա, հէր տագըգա, էօյլէ փագաթլար հասըլ է կէթիրիլէպիլիր քի, պունլար, մէզքիւր մուգավէլէտէն տօլայը մէմլէքէթի պիւյիւք մուշքիլաթա իյգա իտէպիլիրլէր: Պինապէրին չու չիմտիքի հալ պագի գալամագ: Պու մուգավէլէ աչըգտան աչըղա ֆէսխ օլունմասա պիլէ, այն, տէվլէթի Ալիեէնին պու մուգավէլէտէ իթմիչ օլտուղու վաատլարը թութմամըշ օլտուղու պէեան իտիլէրէք, պու մուգավէլէ հիչէ չըգարըլապիլիր: Ֆիվագը, պիզ, Թիւրքիա իլէ ագտ իթտիկիմիզ մուգավէլէ իլէ, անճագ Մօղ Բրիմօզուն կէօզիւքիւ կիպի պիր չէյ գազանմըշըզ տըր, զիրա Գըպըըս, հէր նէ սէպէպլէ էլտէ խոլմըշ իսէ, օ սէպէպլէ ֆիլլէն տալը գըյմէթ վէ իթիպարը եօգ տուր: Էրմէնիսթանտա, մէզալիմ վէ թաատտիյաթըն թահրիք օլունարագ, պիր խէեան սանճագը չէքիլմէսի փարզ օլունսա պիլէ, Րուսիա, քէնտի էրմէնի թէպաասը սէպէպիյլէ, մուտախէլէ ջուրէթի թապիի տիր: Օ հալտէ տէվլէթի Ալիեէ, սիլահ գուվվէթիլէ Րուսիաեա գարշը գօյմաք իչին, իհթիմալ տըր քի, Ինկիլթէրրաեը չաղըրաճագ տըր, վէ մասամ քի պէօյլէ պիր հարէքէթ, հէմ պիւյիւք վէ հէմ տախի ֆէնա պիր ճէնկ օլաճագ տըր, պու սէպէպտէն, պէն, Ինկիլթէրրանըն նիյէթինի տօղրուտան տօղրուեա տէվլէթի Ալիէյէ պիլտիրէրէք, մէզքիւր իհթիմալտէն կէրի տուրմասընը տըգգաթ իտէրիմ: (Ալգըշլանըշլար:)

Շունա մէմնուն օլունմալը տըր քի, հիւքիւմէթի հազըրէ, թաահհիւտաթըլարընտա, Պէրլին աճնամէսինին աճքեամընա պինաէն հարէքէթ իթմիշ տիր, վէ իւմիտ իտէրիմ քի, թէպլիղինի իսթէտիկիմ էվրագ, գապինէթօնուն իչպու թարիգաէ տէվամ իթմէք նիյէթինտէ պուլունտուղունու կէօսթէրէճէքլէր տիր:

Իչթէ, Ինկիլթէրրա խարիճիէ նազըրը սապըգ լօրտ Սալիզպուրինին Գըպրըս հագգընտա եապտըղը մուգավէլէնին նէթիճէսի, Ֆրանսանըն Թունուսու իսթիլասընտա կէօրիւլմէքտէ տիր: Պէնճէ, լօրտը միւշարիլէյհին, Ֆրանսա ումուրը խարիճիէսի նազըրը սապըգ Մ. Վատինկթօն իլէ կիզլի մուհավէրէլէրինտէ մէմալիքի Օսմանիէյի թագսիմ իթմէլէրի, պիր թագըմ հայտուտլարըն պիր մազարատա, չալըճըլար էչյասը բայլաշմալարընա պէնզէր: Զանն իտէրիմ քի, պու պապտա տահա զիատէ թէհլիքէլի քեադըթլար պուլունմալը տըր, վէ պունլարըն նէշրի իգթիզանի հիւքիւմէթէ իխթար իտէրիմ, Իւմիտ իտէրիմ քի, պաշ վէքիլ Թարաֆընտան Գըպրըս մուգավէլէսինէ տայիր պէեան օլունան էֆքեար ու նիեաթըն մէվքիի ֆիիլէ գօնուլաճաղընը, վէ Ինկիլթէրրանըն, Ինկիլթէրրա մէնաֆիինէ պիր մախալիֆ, վէ Եվրոպա աչըգաղըննա ֆէնա պիր խարէթ ասա իլէ, մէզքիւր մուգավէլէյի թէրք իտէճէկինի, սէրպէսթիյէթ ֆըրգասը պիլտիրէճէք տիր: (Էքսէրիյէթ բանքօլարընտան ալգըշլանըշլար:)

Մ. Պուրքէր սու թէքլիֆի իթիրազ իլէ, Թիւրքիանըն շիմտիքի հալինտէ բէք չօգ իսլահէ մուհթաճ մատտէլէր պուլունտուղունու պէեան իթմիշ, վէ տէմիշ տիր քի, տէվլէթի Ալիեէ իլէ Րուսիա պէյնինտէ հէր զաման տէֆա սուլհ ու սալահ խալէլ կէլիրսէ, Անատօլուեա, Սուրիյէ, էլ-Ճէզիրէեի վէ Արապիսթանը մուհաֆազա իթմէքլիկի թէահհիւտ իթէրէք, բէք ազըր պիր մէսուլիէթ ալթընա կիրմիշ տիր: Պու պապտա կէրէք Ինկիլիզ էհալիսի վէ կէրէք Եվրոպա տէվլէթլէրի հագգընտա պիւյիւք պիր հիլէ խոլմըշ տըր, զիրա Ինկիլթէրրա, պէօյլէ պիր չէյ եափմասա քեաֆի օլաճագ գուվվէթէ մալիք տէյիլ տիր:

Վիւքէլայի հազըրէնին Թունուսա, վէ Աֆղանիսթանտա եափտըգլարը թահլին իտէրիմ, վէ իմիտ իտէրիմ քի, հիւքիւմէթ, իչպու մուգավէլէնէ տայիր ալաճագը խալի իթթամ վիրէրէք, այնի ճէսարէթի իպրազ մուսաարաթ իյլէեէճէք տիր: Պաշ վէքիլ հագըքաթէրինի մէմէքէթէ իւլքիլթօսրա կէչիրէն պիր գուլ ֆըրգա, մէմլէքէթի իւր ֆուգաալթա, ուրուպա իւզէրինտէ պուլունան վէ հէնուզ լըսըզըըլ խուլաս խոլմըշ օլմաեան հիւքիւմէթլէրտէն պիրինի, հէր գատարէ գարշը միւսաատէ իթմէքլիկի մէճպուր խալէ պիր թէահհիւտաթէն գուրթարաճագըննա միւշարիլէյհէն պէքլէր:

Սըր Հէնրի Տրիւմմօնտ Ուօլֆ մէճլիսէ չու խնա իխթար իթմիշ տիր քի, մէվզուի պահս օլան մուգավէլէ, բարլամէնթօ Թարաֆընտան թաստիգ օլունմուշ, վէ հազըր վէ հագգըթ, օլ զէման մէմէքէթին էֆքեարը (խայըր, խայըր սէտալարը,) հիչ տէյիլ իտէ, բարլամէնթօնուն էֆքեարը, վէ օլ վագըթքի վիւքէլանըն տուղրու էֆքեարը, Տօրըտա Ինկիլթէրրանըն նուֆուզունու պագի գալմամագ, վէ Հինտիսթան իմբէրաթօրլուղունու մուհաֆազա իթմէք իչին, Թիւրքիա իլէ սըգը միւնասէպաթ կիրիշմէքլիք լիւզումունտան պահսէթ պուլունմուշ տուր:

Պէնճէ, Գըպըըս թէրք իթմէքլիք մուվաֆըգ մասլահաթ օլմաեըպ, պունունլա պէրապէր մուգավէլէ թէրք խոլմըշ օլմազ, իլլա Մ. Բայլանըն զանն իթթիկի եէքֆ իթմիշ հիւքիւմէթին սու իսթիէսինէ Գըպրըզըլըր եէնիտէն իւաատէ խոլմըշ օլուր: Գըպըրսըն, Եունանիսթանա վէրիլմէսի տէ, իշի պիր հէտէֆէ տէյիլ տիր: Թէվֆիգի ուրուպի խոլմէսի, ֆայտէլի օլապիլիր, լագըն էէնիտէն արաղըլար էտէ իթմէսի, Եունանիսթանա պիր ղայլէ տիր:

Պունտան պաշգա, Թունուսուն Ֆրանսա իլհագը, Գըպըըսըն ալընմասընտան պիւսպիւթիւն Ֆարգըը տըր: Ինկիլթէրրա Գըպըըսը ճէպրէն տէյիլ, Զաթը Շահանէ իլէ սէրպէսթէ աղտ օլունան պիր մուահէտէյի սուրհի իլէ ալմըշ տիր: Զաթը Շահանէ իսէ, հիւքիւմարը մաճպուր օլմազտէ, Գըպըըսը ինթիքալի հէյպէթէ գօնուլմուշ, վէ հալա Ինկիլթէրրայա միւլքիյէթ հագգը եօք:

Հալ պու քի վիւքէլայի հազըրէ Պուլկարիսթանտաքի ուռմիւշ տըր: Շու էնսանէ Պուլկարիսթան գարշըճըղալըղ իչինտէ տէյիլ մի տիր:

Հիւքիւմէթի հազըրէ, տէվլէթի Օսմանիէնին ումուրը մալիյէսինի սըգըշտըրըպ գօյմագ, էվէլա խարաճլըղը հիւքիւմէթլէրէ տիւնեանըն Օսմանլըլարտան թէքէլիֆլիւէ պաշճագ մի գալէճէ պիլմէզ իսէ, էտէճէք իչին տէ, հէչ պիր եարտըմ եօք տուր:

Մ. Ալիսօն, չիմտիքի գապինէթօնուն խարիճէ պօլիթիգասը հագգընտա էմնիյէթ իղհար իթմիշ, ֆագատ Մ. Բայլանըն թէքլիֆի թաէիտ օլունմագ իչին, Ֆէրատ, Շաթ, վէ Գարուն նէհիրլէրինին աէյրի ուֆուգլարընտա միւթէալլիգ էվրագը ճէտվէլինին թէպլիղինի թալէպ իթմէքլիկի, վաճիպլէտէն տահա լէյմիշ տիր:

Խարիճիէ միւսթէշարը սըր Չարլս Տիլք տէմիշ տիր քի, Գըպըըս մուգավէլէսինէ տայիր օլան էվրագըն թէպլիղի թէքլիֆի գապուլ խոլճէմազ, չիւնքի պու պապտէ, բարլամէնթօյա գոյտէն թէպլիղ օլունմամըշ, էսասէն վագը օլան թէքլիֆատ իշպու օլունան սուրէթտէ էվրագ եօգ տուր:

Մ. Արնօլտուն թաքիլ թարաֆընտա վուգու պուլան թէքլիֆինէ կէլինճէ, Ֆէրաթ վէ Շաթ նէհիրլէրինէ միւթէալլիգ վէ էհէմմիէթի աղիմէյի հայիզ պազը էվրագ վար իսէ, լագըն պունլար տա, շիմտիլիք բարլամէնթօեա թէպլիղ օլունապիլէճէք սուրէթտէ տէյիլ տիրլէր: Գարուն նէհրի հագգընտա տախի պազը էվրագ պուլունուպ, պունլարըն աշիքեար էտիլմէսինտէ պօրքի, Իրան տէվլէթի մէզքիւր նէհրտէ սէյրի սէֆաինի իտիտէսինէ մուաարաթ իթմէք նիյյէթինտէ տէյիլ տիր, ֆագաթ պու քեաղըտլար օլ տէրէճէ մահրէմանէ տիրլէր քի, պունլարը մէնլէ այլ իթմէքլիք տօղրու օլամամագ:

Շիմտի կէլէլիմ իրաա օլունան նութգլարա: Պու նութգլարտա Գըպըըսըն վէ Անատօլուտա տայիր օլան մուգավէլէտէն պահս օլունտուղունտան պաշգա, Իրան նէհրլէրի սէյրի սէֆայինինտէն, Պուլկարիսթան իչլէրինտէն, Տուլճինօն Գարատաղա թէսլիմինտէն, վէ տիկէր մէսէլէլէրտէն տէ պահս օլունմուշ տուր քի, պունլար հագգընտա սէօյլէնէճէքիմ սէօզլէրտէ, նութգ իրատ իտէն զաթլարըն իսիմլէրինի տէ զիքրէ մէճպուր օլաճագըմ: (Տէվամը)

ՊԱԼԸՔԷՍԻՐՏԷՆ ՄԷՔԹՈՒՊ

Մուհիպիմ,

Մագամը միւթասարրըֆինին միլաէէթէ թահվիլինտէն տօլայը, պըրագըլմըշ պէրայի նէշր Թարաֆընըզա կէօնտէրիլմիշ օլան մէքթուպումտան, վարի վիլաեէթ տէվլէթլու Բէշարա բաշա հազրէթլէրինին, գէյրէթ վէ իգտար իլէ թէշբիսլէրի թաֆսիլաթը մուզաֆֆէրրըը կիպի, պու տէֆա տախի, պաշըլի միւշարիլէյհին վիլաեէթինէ, վէ Պալըքէսիրին վիլաեէթ թահվիլինէ տայիր, չէֆագաթլը պօյլուլան ֆէրմանը ալիշանը, մահր հալին մէքիլինճի կիւնիւ, հիւքիւմէթ գօնաղը հալըյսուննա, հէր սընըֆ էհալի հուզուրունտա օգունմուշ:

Շէօյլէ քի, պաշքի միւշարիլէյհ հազրէթլէրի, էրքեանը մէմուրինէլինի լազըմ օլսա, վէ հալըը օտուլլարը իւչինճի Նիչանը զիշանը թաշըրմագտա պուլունտուգլարը հալտէ, մէյէթլէրիլէ միւթէմաէրանը, վէ պաշ քաթիպ Տ. Ագամ էֆ. րիֆագաթընտա օլարագ, վէ միւմաիլէյհ Տ. Ագամ էֆէնտի ասա բէամի էլլէրինէ իլէ օլարագ, վէ կէօքսինտէ մէճիտէի Նիչանը զիշանը պուլունտուղու, վէ քէզա Բոմենեան միլլէթի պաշ բաբասը Նիքօլա էֆ. քէնտի միւթէալլիգ աղալարը իլէ, վէ ճիմլէ հիւքիւմէթ աղալարը վէ քեաթիպէլի մէմուրին բաշլը միւչարիլէյհին էթրաֆընը գուշաթարագ թուրաճագլարը թագարրութէ, սալթ 7տէ, սարաի հիւքիւմէթ սալօնունտէ էվրամը օգունմուշ, վէ մէզքիւր ֆէրմանը շահանէ, գաատ էֆ. Թարաֆընտան գըրաաթ օլունմուշ տուր. պաատէ պիր տուա թարաֆը միւթէպէռըք մեֆթի վէ գատը էֆէնտիլէր, վէ միլլէթի Բումենեան պաշ բաբասը բաթա Նիքօլա էֆէնտի Թարաֆընտան, չէվքէթլու Բատիչահըմըզ էֆէնտիմիզ հազրէթլէրինին թէզայիւտի էօմր ու իգպալլէրի հագգընտա տուալար օգունտուղու կիպի, վալի բաշա հազրէթլէրինին հագգընտա տախի մումթագար տուալար օգունմուշ, վէ ճիմլէ գօլլէր մէճլիսը օլմուշ տուր: Ֆէրմանըն օգունմասընտա սաքէրին «Բատիչահըմ չօգ եաշա» սէտալարը իլէ, 21 գըթա թօփ աթըլարագ, պաշքի միւշարիլէյհի թէպրիքէ իթմիշլէր, վէ սաաթ 8 1/2 տա մէզքիւր ալայ խիթամ պուլմուշ, վէ հիւքիւմէթ մէմուրլարը իլէ քեաֆֆէյի ահալի, պաշքի միւշարիլէյհէ թէպրիք րէսմինի իֆա իթմիշլէր տիր:

Փագաթ, զիեատէսիյլէ էսէֆ օլունուր քի, այլըն իւթթամընտա, սէհճէթէնկիզ պիր գազա վուգու պուլմուշ տուր. չէօյլէ քի, սօն թօրայա, թօբճու օլան թօբա պաբալը սօլտուրտուղու զէման, պիր իքի թէքլիչինտէ, հէր նասըլ իսէ, աթէշ կէրինէ թէքէրէք, պիչարէ թօբճունուն էլլէրինի գօփարմըշ, վէ տէրհալ թէճհիզէէ գօլունարագ, հիւքիւմէթ խաստախանէսինէ կէօնտէրիլմիշ, վէ պէլէտէնէ թապիպի Միհրանեան Սիմօն էֆէնտի Թարաֆընտան էլի թէտավիսինէ պաշլանմըշ օլտուղու իսէ տէ, եաշաեաճագընտա իւմիտ եօք տուր իմէքիլիխօր: Պու գազալընան մալումաթը մէմնունանէլէրին, պիչարէնին աէճիլիքինտէն նէչէթ իթմիչ, վէ իւչ գըզ վէ իքի նէֆէր էվլատը էթրաֆը էվլատլարը վար օլտուղու անլաշըլմըշ տըր:

Մէհրան Ե. Կ. Գ[illegible]

1881 յունիս 18 Պալը Քէսիր

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ

(Մշակին 4677 [illegible])

Կովկասի ամբողջ ազգաբնակութեան գրեթէ մի չորրորդական մասը բաղկանում է Հայերից, որոնց նիւթական վիճակը ու բարօրութիւնը որչափ էլ տասն և փայլուն լինի Թիֆլիսի պէս մի կենդրոնական մեծ քաղաքում, այնչափ էլ պակասաւոր է Միացեալ Հայաստանի գաւառական քաղաքներում և գիւղերում. Երևանի, Գանձակի և Բագուայ ամբողջ երեք մեծ նահանգների քաղաքական և գիւղական բնակչութեան գրեթէ երկու երրորդականը բաղկացած է Հայերից, որոնք իրանց նիւթական դրութեան և տնտեսական վիճակի անբաւարարութեամբ դեռ շատ և շատ հեռու են «երջանիկ» համարվելուց: Այս երեք գաւառների մէջ Հայերը ապրում են գլխաւորապէս երկրագործութեամբ, արհեստով և վաճառականութեամբ, որոնք բնականաբար դեռ այն զարգացման մէջ չեն, որով Ղարաբաղցի, Նախիջի ու Գանձակեցի Հայը ունենար նոյն նիւթական ապահովութիւնը, որը ունէ Տփղիսեցի կամ Փրանսիացի նաև ամենայետին գիւղացին: Նոյն տարբերութիւնը նիւթական բարգաւաճման կողմից կարելի է տեսնել նմանապէս Կովկասցի Հայի և Ռուսաստանի բնակչի մէջ: Ձնայելով մինչև անտեսական պայմանների, նոյնպէս բնատնտեսական և հասարակային դրութեանց այսպիսի մեծ տարբերութեան, Կովկասցի Հայը հետևում է կապիտալ, կայ զփորձ նոյն ուղղութեան, որով գնում են Կիևի, Խարկովի և Օդեսայի քաղաքացիները. Նա դատարկում է իր որդուն նոյն պրոգիմնազիաներ (չորս դասատուներից բաղկացած աեքսնական վարժարան) և գիմնազիաներ (ութ դասատուներից տեխնական ճեմարան) պրոգրամով, որով դասախօսվում են Ռուսաստանի մեծ և բարգաւաճած քաղաքների մէջ ապրողների որդիք։ Երևակայեցէք հի-

մայ թէ ինչ է յառաջանում սորանից. Աէքսանդրապօլցի, Նուխեցի, Ախալցխացի մի խեղճ վաճառականի կամ արհեստաւորի որդին ամբողջ հինգ-վեց տարի ուսում առնելով գաւառական պրօգիմնազիոնի մէջ, հանում է միայն այն արդիւնքն, որ կորցնում է իր ամեն ընդունակութիւնը և հակումները որ և է գործնական զբաղմունքով իր նիւթական դրութիւնը ապահովելու համար, որովհետև իր ուսումնառութեան բոլոր ժամանակ նա սովորել է միայն այնպիսի առարկաներ, որոնք չ'ունեն ոչինչ կապ ո՛չ արհեստի, ո՛չ առուտուրի, ո՛չ երկրագործութեան և ո՛չ վաճառականութեան հետ։

Այսպիսով Հայ պատանին չափահաս դառած դուրս է գալիս ուսումնարանի (պրօգիմնազիոնի) պատերից, նայում է չորս կողմը, պտտում է մտքով աշխարհի չուրջը, որ նա լաւ գիտէ իր ուսումնասիրած աշխարհագրութիւնից, բայց իր հինգ տարուայ բաւական լայն ուսումով, նա անընդունակ է գտնվում իր վիճակը ապահովելու։ Վարժապետութիւն չի կարող անել, որովհետև դորա համար հարկաւոր է ըստ Ռուսաց կանոնների ունենալ գոնէ գիմնազիոնի, այսինքն, ութ դասատուն ունեցող վարժարանի վկայական, իսկ այդ էլ շատ դժուար է, որովհետև նախ՝ այդպիսի գիմնազիոնի մէջ յաջողութեամբ աւարտելն է ծանր, երկրորդ՝ գիմնազիոններ կան միայն Կովկասի երկու-երեք քաղաքների մէջ, ուր գնալը և իր ծնողներից հեռու ապրելը շատ էլ հեշտ չէ, մանաւանդ նիւթականի կողմից։ Վասնորոյ մի ամբողջ շարք գաւառական քաղաքների մէջ, ինչպէս օրինակ՝ Նուխի՝ Շուշի, Գանձակ, Զէնգէզուր, Ղաքաթալա, Շամախի, Լէնքորան, Երևան, Աէքսանդրօպօլ, Ախալցխա, Ախալքալաք, Գօրի, Օրթուբաթ, Մօզդօկ, Դէրպէնդ, Նախիջևան և այլն, Հայ երիտասարդութիւնը սահմանափակվում է միայն պրօգիմնազիական ուսումով, այսինքն այնպիսի ուսումով, որից մի կոպէկի իրական օգուտ չկայ իրան ներկայի և ապագայի համար, բացի այն, որ իր ընթացքը աւարտելուց յետ, Հայ երիտասարդը այնչափ հպարտութիւն և ինքնահաւանութիւն է ստանում, որ իրան հասկացող և բանիմաց կարծելով, բնաւ չի ուզում որ և իցէ «մի կոպէկ արհեստին» կամ «առուր վաճառականութեան» մօտենալ։ Այսպիսով նա սկսում է ամբողջ տարիներ մաքառել իր ծանր բարոյական դրութեան հետ, որովհետև մի կողմից նորան տանջում է իր աղքատ ծնողաց գլխին ձրիակեր և դատարկաշրջիկ մնալու միտքը, միւս կողմից նորան ճնշում է հասարակաց կարծիքը, «փուչ զաւակ», «անհնազանդ», «շարլատան» և այլն կոչումները։ Այսպիսի դժբաղդ դրութիւնը ունենում է հետևեալ վախճանը: 1) Կամ երիտասարդը գլուխ է վեր առնում փախչում Թիֆլիս կամ մի այլ քաղաք այնտեղ սովից մեռնելու կամ ընթացքը գիմնազիոնի մէջ աւարտելու և յետոյ համալսարան մտնելու համար, որ յաջողվում է հարիւրից երկուսին-երեքին: 2) Կամ բաւական պէս թափառելով նա հաշտվում է իրան շրջապատող պայմանների հետ և, շատ զոռ որս ստանալու նման, մտնում է աշակերտ վաճառականի կամ արուեստաւորի մօտ — որի օրինակները սակայն խիստ հազուադէպ է։ 3) Կամ թէ սորան-նորան միջնորդ ու բարեխօս դնելով գաւառապետի, նորա օգնականի կամ մի աւելի սարի մօտ, երիտասարդը ընդունվում է ††††† գաւառական վարչութեան, հաշտարարի, մաքսատան մէջ, ոստիկանութեան, երկրաչափի, դատաւորի մօտ, բայց ո՛չ նորա համար որ այդպիսով իր ապրուստը կարողանալ հայթայթել, այլ նորա համար, որ այդպիսի ծառայութեամբ սէրութեան պաշտօնեաների մօտ, նա կարողանայ միայն իր թշուառ ինքնասիրութեանը բաւարարութիւն տալ։ Ահա՛ այս վերջի ճանապարհը ամենից սովորականն է Կովկասի մէջ և ամենից աւելի համակրողը պրօգիմնազիական թեկնածու-պրատ ուսում առածների համար։ Խօսք չկայ, ի հարկէ, որ այսպիսիները եթէ Կ. Պօլիս լինէին կարող էին շատ մեծ դեր խաղալ, ընդունելով այս ինչ, այն ինչ բարեկեցութեան ուսումնապետի, ատենապետի, ատենադպրի դերը, դասախօսի և «մանկավարժ-մանկավարժի» անունը, «ամենաընտիր» վարժարանների տնօրինութիւնը, ազգային ժողովի մէջ «բանիբուն» և «բազմահմուտ» երեսփոխանի պաշտօնը և այլն, բայց դժբաղդաբար այդ էլ շատ քիչերին է յաջողվում. . .։ Վասն որոյ պրօգիմնազիայի մէջ ընթացքը աւարտած երիտասարդը կացնում է կոկարդը իր միակ մխիթար նորաձև գլխարկի ճակատին և մեծ բարոյական յաղթութիւն համարելով իր ձրի և գեղեցկաբարոյ ծառայութիւնը, սկսում է տարիներով քաշ գալ զանազան պաշտօնատեղերի մէջ, ինքն էլ չիմանալով իր գոյութեան նպատակը, ինքն էլ չճանաչելով իր համոզմունքը, ձգտումները, սկզբունքները, մտաւոր և բարոյական պահանջը . . .։ Էլ ի՞նչ լաւ կարող է ձգել այսպիսի մէկը ազգային ընդհանուր յառաջդիմութեան մէջ, կարելի է հեշտութեամբ երևակայել . . . ([1])։

Ահա՛ այսպէս է ընթանում Կովկասի միլիոն ու կէս Հայերի ազգային յառաջդիմութիւնը թէ տնտեսական բարգաւաճման կողմից և թէ ազգային ինքնաճանաչութեան. մեր ազգայինները ամեն տեղ միևնոյն վատ պատուական յատկութիւն ունեն, այն է, ամեն բանի մէջ իրանց յետադիմութեան վերաբերմամբ միշտ ուրիշներին մեղադրել, բայց միթէ ո և է մէկը մեղաւո՞ր է, որ Կովկասի Հայերը չ'են աշխատում ընտրել այնպիսի մի ուղղութիւն, որով իւրաքանչիւր նոր սերունդ փոխանակ իր հայրենի աւանդութիւններից և հակումներից հարիւր քայլ հեռանալու, գոնէ կիսուն քայլ մօտենար, փոխանակ նիւթապէս սպառվելու և բարոյապէս սաղաղվելու, օրէց օր աւելի յառաջդիմէր, աւելի կազդուրվէր . . .։

([1]) Վատ չէր լինի եթէ գոնէ այս տխուր դրութիւնից օգուտ քաղէին Կ. Պօլսի Հայոց Միացեալ ընկերութիւնները Հայաստանի երեխայոց «կրթութիւն» տալու վերաբերմամբ։ Լա՛ւ կ'լինէր, փոխանակ աշխատելու փորձամ ճառեր տրաքացնել և զօռ տալ նոցա մէջ իրանց գլխին «Արարատի երկու կողմերի երեխայոց» պարզելու մասին, Կ. Պօլսի մէջ հաւաքածոյ գրասէրները և ճառեր գրողները պարզէին իրանց ձեռքերը դէպի իրանց երկու կողմի գրպանները, վերահասու լինելու համար թէ քա՛նի փարայ է մնում իւրաքանչիւր օր նոցա մէջ իրանց ստացած «կրթութիւնից։» Հա՛ց է հարկաւոր հա՛ց Հայաստանի գիւղացուն որը կ'ստացվի ††††† ... և Նախնական ... , այլ ոչ թէ Կ. Պօլսի ընկերութիւնների այն «կրթութեամբ» որի մէջ հասկցվում է Ֆրանսերէն և Շօղլանդիայի լեզուները սովորացնելը, ինչպէս այդ անում են նկատելի «Նախնական» կոչված «կրթարանների» մէջ 15 ամիսներում ռոճիկ չ'ստացող Կ. Պօլսից ուղարկած խեղճ «գրասէր» զոհերը . . . Հերիք է տիրացուական ճառերով ժողովուրդը կերակրել. հասկացէք որ հասարակ ժողովուրդը շատ աւելի սառը միտք ունի, քան թէ գրիչ ճանչցնող ճառաբանները, վասն որոյ չի կարելի ֆրազներով և բարձր բառերով այդ ժողովրդի աչքին փոշի փչել. շատ լաւ է տեսնում ժողովուրդը թէ որչափ է ապահովվում ձեզ այն «կրթութիւնը» որից ձեր գրպանում միշտ մններ են պտրում . . .

Միթէ ո և է մէկը արգելում է Հայ գիւղացուն և քաղաքացուն, Ռուսահայերի գիւղավարժներին չ'հոգալ և չ'պաշտպանել այն ազգային գանձը, որ սովում է գիւղատնտեսութիւն, արհեստ և երկրագործութիւն. միթէ Կովկասի Հայերին բռնադատող կայ փոխանակ հազարներ վատնելու իրանց որդւոց դատարկութեան վրա պրօգիմնազիաների, գիմնազիոնների և համալսարանների մէջ, որ տեղ աւարտելուց յետ նոքա դառնում են իրանց ծնողաց և ազգի համար բոլորովին խորթ և ապարդիւն մարդիկ, պատրաստել նոցանից այնպիսի Հայեր և այնպիսի որդիք, որոնք մի կողմից զբաղվէին իրանց հօր անշարժ կայքով, միւս կողմից կապված մնային հայրական օջախին ու աւանդութիւններին։ Ո՛չ, Հայերը չեն կարող առանց կապկութեան ապրելու. նոցա հարկաւոր է անշուշտ համալսարան, լինէ, որով իրանց որդիքը եւս փայլեն հուշարար դատաւորի, գնդապետի և զանազան պաշտօնների փայլուն նշանակներով. այսպէս են միշտ չ'ասեւ և միրացու ազգերը, վասնորոյ թո՛ղ երբէք ուրիշին չ'դատապարտենք մեր կորչելու և անհետանալու մէջ, երբ մենք ինքներս ենք պատճառ մեր աւերման, մեր կորստեան . . .։

Աւելի եւս զարմանալին այն է, որ Ռուս ազգի պէս մի մեծ և հզօր ազգ սթափվելով իր ունեցած սխալ և վնասակար վերացական և տեսական դաստիարակութեան ուղղութիւնից, ջանք է անում արհեստանոցներ և ատելիմներ բազմացնել Ռուսաստանի մէջ, Կովկասի Հայերը այդ ամենը տեսնելով, դարձեալ իրանց էշն են քշում ու իրանց երգը երգում . . .։ Միթէ մեղաւոր կ'լինի մէկը սորանից յետ, եթէ մի քանի տասնեակ տարիների ընթացքում, Կովկասի Հայերը ընկնեն Աստրախանի, Բեսարաբիայի, Հնդկաստանի և Լեհաստանի Հայերի օրը, ամենևին ո՛չ։

Վերև ասածներից հեշտ է տեսնել, որ Կովկասի Հայերը, չ'նայելով նոցա լրագիրների մերթ ընդ մերթ բարձրացրած խորհրդաւոր աղմուկին, այնպիսի խախուտ հողի վրա են, որի վրա ազգային նիւթական և բարոյական զարգացումը, ազգային ինքնաճանաչութիւնը բնաւ հաստատութիւն չ'են կարող ունենալ. սորա ապացոյց հարիւրաւոր փաստեր կարելի էր բերել, բայց բաւականանանք միայն այն նշանաւոր երևոյթի վրա մատնացոյց անելով, որով իւրաքանչիւր տարի Ռուսաստանի զանազան համալսարաններից հարիւրաւոր Հայ երիտասարդներ են աւարտում, բայց փոխանակ կատարեալ անտարբերութիւնից և նաև արհամարհանքից դէպի իրանց ազգային և հասարակային յառաջդիմութիւնը, այնչափ ուրիշ բանով չ'են կարող փայլել։ Եւ այս բանի մէջ ամենևին մեղաւոր չ'է Ռուս սէրութիւնը, որը, խղճի առաջ պիտի վկայենք, վերաբերվում է դէպի իր հպատակ ազգերը կատարեալ կրօնական և ազգային համբերողութեամբ. ո՛չ, դարձեալ կ'կրկնենք, որ մեղաւոր ենք մենք ինքներս, որ չ'ենք մտածում ††††† ††††† ԱՍՏԻՃԱՆԱԲԱՐ ԵՒ ԱՆՋԳԱԼԱՊԷՍ ՆԵՐԴԱՇՆԱԿԵԼՈՎ նորան մեր ††††† ††††† ††††† ††††† ։ Փոխանակ այսպէս գործելու, մենք միանգամից ուզում ենք բոլորն էլ համալսարանական գիտնականներ լինել և երկնքից աստղեր վեր բերել, բայց վերջանում է նորանով: որ չ'ենք կարողանում ո՛չ աստղերին հասնել և ո՛չ երկրի վրա մարդավարի մարդ լինել, այլ դառնում ենք դալի կամ դարդակ ††††† ի-††††, կամ համալսարանական ††††† ††††† ։

Իսկ այս ամենը յառաջ է գալիս նորանից, որ մենք արհամարհում ենք մեր ազգի սեփական յատկանիշները, աւանդական ձգտումները, հարազատ պարապմունքները՝ արհեստը, առուտուրը և երկրագործութիւնը. մենք գիտակցաբար և կատարեալ ճանաչողութեամբ ենք արհամարհում այն, ինչ անցրել է Հայոց ազգը հազարաւոր տարիներ ընդ հուր և ընդ ջուր, մենք սպանում ենք մեր պապերի այդ սուրբ դաւանանքը, մենք դաւաճանում ենք նոցա օրհնեալ կտակը, վասնորոյ մենք պիտի քաշենք մեր արժանի պատիժը՝ մենք պիտի այլասերվինք և կորչինք ուրիշների մէջ . . .։

Մենք մոռացանք վերը Կովկասի օրիորդաց դաստիարակութեան վրայ խօսելը և շա՛տ գոհ ենք այս մոռացման համար, որովհետև բաց անելով այդ վէրքերը, մենք միայն մի նոր խոց պատճառած կը լինէինք զգայուն ազգայինների սրտին։ Միայն այնչափ կասենք, որ Կովկասի Հայերի բռնած ընթացքը օրիորդաց դաստիարակութեան մասին այնչափ կործանիչ է, որ երկու տարի առաջ այցելելով Ախալցխայի Հայոց (այն էլ Էրզրումի նոր գաղթական) օրիորդական դպրոցները և ծանօթանալով նոցա Պրօգրամի հետ, ակամայից դուրս թռաւ մեր բերանից թեմական վերատեսչին ուղղած «անմի՛տ վտանգ» բացականչութիւնը «իսկ Հայ կանանց ապագայի մասին». անփոխան (անփորձ) մատուցկաներ (Ռուս լրագիրն) խօսքերը . . .։

Գուցէ շատերը կասեն մեզ. «Հապա ինչ են չ'նում Մոսկվայի Լազարեան ճեմարանը և Թիֆլիսի Ներսիսեան ուսումնարանը»: Այդ երկու վարժարաններն էլ իրանց ժամանակ, այո՛, շատ մեծ դեր են կատարել, տարածելով ազգային լեզուն օտարախօս Հայերի մէջ, իսկ այժմ ազգի այդ պահանջը բաւական լցուած լինելով, հարկաւոր է ուրիշ պրօգրամ և ուղղութիւն ստանալ այն ուսումնարանին, որը ուղղում է ազգի անհրաժեշտ պէտքերին և կենսական շահերին ծառայել։ Այս կողմանէ Անդրկովկասի Հայերը չունին ազգային դպրոց և չեն էլ մտածում նորան ունենալու վրայ, բայց գուցէ մեր ազգային յայտնի բանաստեղծ Ռ. Ռափայէլ Պատկանեանի (Գամառ-Քաթիպայ) օրինակը Նոր Նախիջևանում հետևողներ կը գտնէ և Թիֆլիսի մէջ։ Նոր Նախիջևանը ունէ այժմ Ռ. Պատկանեանի յորդորանքով բացած ազգային արուեստանոց, իսկ Անդրկովկասի տասնեակ քաղաքները ձգտում են միայն պրօգիմնազիաներ և գիմնազիոններ շատացնել իրանց մէջ. անվերջ ††††† . . . Եկող անգամ մեր հայեացքը կը դարձնենք կրկին դէպի Տաճկահայերը և նոցա դպրոցները։

Յ. Գ. Այս տողերը գրած ժամանակ, լսում ենք թէ երեք Թիֆլիսաբնակ Հայազգիք ††††† ††††† ††††† ††††† ††††† Թիֆլիսում համալսարան հիմնելու համար. միթէ աւելի արդիւնաւոր չէր լինի, եթէ այս գումարի հենց կէսը նուիրվէր մի ազգային արուեստանոցի հաստատման։

ԳՐԻԳՈՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
(Ն†††††††)

ՊԻԼԼԷԹԻՆԻՋ ԳԱԹՕԼԻԿԼԵՐԻ

Իշթէ, տէնիզլի ††††† ինթիւխապ վարա? ††††† , պու կիւն, Ինթանալը ††††† , միլլէթինիզ Գաթօլիքլէրինէ ††††† ††††† ††††† ††††† ։

«Պու կիւն (††††† ††††) ††† ††-քիզ նէֆէր բիրագօրօ վէ ††††† ††††† օլան Սինօտ, չիմտի ††††† օլան Հասուն էֆէնտինին խալէֆինի ինթիխապ իթմէք իսթէ, թէճէմմիւլ իթմէքտէ տիր։

«Աճամը չօրդինէնին միւաթագ պէլի իչին, ††††† ††††† ††††† ††††† ††††† ††††† ։

«Պու կիւնքի ինթիխապ, ††††† ††††† ††††† ††††† ††††† ։

«Պինապէրին պու կիւնքի կիւն Սինօտա ††††† ††††† ††††† ։

Ճէմաաթըն ††††† ††††† ††††† , 12 ††††† ††††† ††††† ։

«Միլլաթ, ինչպու ինթիխապ ††††† ††††† ††††† ††††† ††††† ։

([1]) Պու պապտէ Իսթանպօլու ††††† ††††† ††††† ††††† ††††† ††††† ։

մուհարրէրաթըն թահթը նազարը իլթիֆաթըն ալընաճագը(1) սէօյլէնմէք. ալ խուտալ, պոսնուն իչին, հիւքիւ. մէթ թարաֆընտան պիր ատէմի գապուլ վէ պու պուլունտուղու խըտ խաէր հիչ պիր շէյ ալ եօգ տուր։

«Պու հալաէ, իլէրուալ եէնիտէն պիր թազըմ նիֆագ ու շիգագըլար հուսուլիւնէ պէքլէմէքլիկ, պիր հատուն էֆէնտինին խալէֆի, էֆէնտիի միւշարիւլէյհին էմնիյէթ սուրէթաէ պինի թասլիւրի օլաճագ տըր։»

Պիզ տախի աէրիզ քի, շու ինթիխապ մասալէսի, հազրէթըն միլլէթիմիզ դաթօլիքլէրի իչին բէք նազիք վէ մուհիմմ պիր մէսէլէ օլտու, վէ 12 սէնէլիք պիր տաւա վէ մուարազաէա պիր խիթամ օլմասը լազըմ կէլտիկի հալտէ, էսէֆ օլունուր քի, պէօյլէ պիր նազիք վէ մուհիմմ մէսէլէ, բէք չօգ իթիրազաթը միւսթէլզիմ սուրէթտէ, վէ գավայիտի ումումիէ խիլաֆընտա իճրա օլունմուշ օլա, Դոթօլիք լէրիմիզին հէր իքի թարաֆը տահա մուհաքէմէ վէ մալիւմաթ. ներէ խօշնուտ պուլունմուշ օլմուշ, վէ շու հալտէ, էվվէլքի իխթիլաֆագ օըղըլար վէ ֆէնալըգլարըն եէնիտէն մէյտանա կէլմէսի, բէք զիատէ իհթիմալտէն պուլունմուշ տուր։

. . . Խմբագիր Տէր,

Բաղէշոյ բազմամեայ հայաբնակ ազգային վիճակ որ աւուր տխուր կերպարանք կառնէ։

Դեռ երէկ աշխարհակալ ասպին ճիրաններէն փոքր ինչ շունչ առած կը յուսային թէ՝ ապահովեալ կըլնամք խաղաղ կեանք ունենալ։

Բայց մ'ամիս յառաջ ճանապարհներ չլինելու համար նոր հանդանակութիւն մը բացուեցաւ խեղճ և աղքատ ժողովրդեան մէջ։

Ժողովուրդը տեսնելով որ մինչդեռ իրենք այսօր արքունի օրինաւոր տուրքերն անգամ վճարելու անկարող են, գիւղացի և քաղաքացիներէն 4000 էն աւելի անձինք միաբանելով իրենց անկարողութիւնը կառավարութեան յայտնեցին. քանզի ինչպէս կը լսէր, հանդանակութիւնը քանի մը հազար լիրայի պիտի հասնէր։

Սակայն կառավարութիւնը գործի ձեռնարկութեան սկսեց, ժողովուրդը գիրենք յուսահատ վիճակի մէջ տեսնելով երկար օրեր քաղաքացին խանութներն գոցած, գիւղացին իր արօրը թողուցած սկսան առատ և անդադար ձայներնին բառնալ։

Միապետականներ աջակցեալ ընդկառավարութեան կը գործեն հակառակ ժողովրդեան բողոքանաց։ Ոչ Առաջնորդ կայ՝ ոչ ազգային ո և է ժողով մը կերպարանք. ի բաց առեալ ընդհանուրէն, անոր ալ չեմ գիտեր թէ ինչ ըսեմ . . . միով բանիւ քաղաքիս Ազգային կեանք խիստ տխուր կերպարանք մ'առած է։

Այս միապետականներէն ոմանք այսու չբաւականանալով ամենայն վատութեամբ և ազգատեցութեամբ վարժարաններ խանգարելու և իրենց համախոհ եղողին կերպարանք մը գտնել տալու ձեռնարկութիւններ կընեն հրապարակաւ։

Տէր, ընդունեցէք ներկայս ձեր պատուական թերթին ծոցը։

17 մայիս 1881 Բաղէշ

Բաղէշցի Ոմն (Հայրենիք)

ԱԶԴ

Դպրոցասէր Հայուհեաց ընկերութիւնը շոգենաւով գիշերային շրջագայութիւն մը կարգադրած է որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ կիւրակի 28/10 Յուլիս (Ն. Տ.)

18 թիւ շոգենաւը՝ որ Մէգար-պուրնուէն պիտի ելնէ 'ի ժամ 10 3/4 ին ըստ

(1) Պիզ, Իսթանպուլտան պու սէօզլէրինի թաստիգ իտէմէյիզ։

տաճկական 'ի ստորեւ նշանակեալ նաւամատոյցներուն մերձենալով պիտի երթայ մինչեւ 'ի Մեծ կղզի։

Հանգստութեան և զբօսանաց մասին ամեն միջոց ձեռք առնուած է 'ի կատարեալ յաջողութիւն այն երեկոյթին, յորմէ գոյացած հասոյթը պիտի յատկացուի վերոյիշեալ վարժարանին պէտոյ'ց։

Շոգենաւուն մէջ ընտիր նուագարան պիտի ըլլայ։

Կանայք պիտի մասնակցին տոմսակաց վճարման։

Պիւֆէ համեստ գնով։

Գին իւրաքանչիւր տոմսակի կէս մէջիտ Օսմանեան։

Շոգենաւը Մէգար-պուրնուէն ելլելով հետզհետէ պիտի մերձենայ հետեւեալ նաւամատոյցներուն։

Պէօյլէրպէյի, Թարապեա, Եէնիքէօյ, Էմիրկեան, Արնաւուտքէօյ, Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ, Իւսկիւտար, Գապաթաշ, Գատըքէօյ, եւ Մեծ կղզի։

Ի դարձին կամուրջ եւս պիտի մերձենայ։

Ումարըզ քի չօգլար, հէմ մէզքիւր նիյէթի խայրիյէյի թէշվիգ, վէ հէմտէ պէօյլէ պիր կիւզէլ վէ մէհթապլը հավատա, շու տիլքիւշա սէյրահաթա, քէմալի շէվգ վէ մէմնունիյէթիլէ հիսսէմէնտ օլաճագլար տըր։

ԹԷԼԷԿՐԱՖ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Աթինա, 6 յուլիս

Արթատան խապէր վէրիլտիկինէ կէօրէ, տիւնքի կիւն Անինօեա նէթիճէսի օլան մի խթէլիֆ գոմիսիօն, պիր րէսմի բրօկրամ նէշր իլէ, Եունան ասքէրինին, պու կիւն էօյլէտէն իքի պուչուգ սաաթ սօնրա, Արթա իլէ Բունթաէը իշղալ խուճէքլինի իլան իթմիշ տիր։

Մէզքիւր բրօկրամ մուճիպինճէ, ասաքիրի Շահանէ պու կիւն, սաաթ պիր պուչուգտա Արթատան հարէքէթլէ, եալըըզ էմնիէթ վէ ասայիշի մուհաֆազա իչին, իքի պէօլիւք ասքէր թէրք օլունմուշ տուր։

Սապանճաէըն, պաֆրանկըս սաաթ տէօրթ պուչուգ րաստէլըրինտէ, հուտուտա պուլունան ասաքիրի շահանէ չէքիլմէեէ պաշլաէըպ, տէօրթ քիլօմէթրօ ուզագլըգտա օլան Եունան ասքէրի տախի կիլրէք, Թախիրեէ օլունան մէվզիլարը իշղալ էթմիշլէր տիր։

Եունան ասքէրի էօյլէտէն եարըմ սաաթ սօնրա, Սրանօբէթա գարիեէսինի իշղալ իչին մի խթէլիթ գոմիսիօն թարաֆընտանտա էպ իսէրի մի բինէն Եունան մէմուրլարընաթէսլիմ խուլուսունտա սօնրա, սաաթ իքի պուչուգ րաստէլըրինտէ Արթաեա կիրէճէք տիր։

Եունանի Թանա թէրք օլունան արազինին իշղալընա մէմուր օլան Եունան ասքէրինին գումանտանը ժէնէրալ Սաբունճաքին նէզտինէ կիտէն Օսմանըլարտան միւրէքքէպ պիր հէյէթի մէպուսէ, ժէնէրալը միւմաիլէյհ, Եունան տէվլէթինին, իսլամ վէ խրիստիեանա միւսավի պիր նազարլա պագաճաղընը, վէ հէր քէս միւսավի սուրէթտէ հուգուգ վէ հիմաեէեէ մազհար օլաճաղընը պէեան էյլէմիշ տիր։

Թագրը բաշա հազրէթլէրի տիւնքի կիւն Արթաեա մուվասալէթ էյլէմիշ տիր։

Ճէզայիր, 6 յուլիս

Գօնսթանթին չէհրինտէն ալընան պիր թէլէկրաֆ, շէհրի մէզքիւրուն ճէնուպ ճիհէթինտէ վագը նէկրինտէ պազը գապիլէլար գուհուր իթտիկինի խապէր վէրիեոր։

Ուաշինկթըն, 6 յուլիս

Ժէնէրալ Կարֆիէլտին սըհհէթի խալէջմէքտէ պէրտէվամ տըր։

Բէթրէսպուրկ, 6 յուլիս

Մինսք շէհրինտէ չըգան պիր հարիգ վուգուա կէլիպ, 500 խանէ միւհթէրիգ օլմուշ տուր։

Աթինա, 6 յուլիս

Գօնթր ամիրալ Գօնտուրիոթի թահթը գումանտասընտա պուլունան կալիսօնլար նամ Ֆրանսըզ ամիրալ սէֆինէսի, տիւն պազարթէսի վէ Սֆագտա միւթէվէճճիհէն Բիրէատան հարէքէթ էյլէմիշ տիր։

(Սէնտ-Փօլ ղազէթասընտան մախսուսան Թէրճիւմէտիր)

Բարիզ, 6 յուլիս

Ժուրնալ տէ Տէպա ղազէթասընըն Թախտիշի էզհանը մուճիպ միւթալաաթը, պիլաքիս տաիրէլէրտէն թահսին օլունմագտա տըր։ Պու արպէտանը սիւրէն Մարօնիլէր, Թէպասը Օսմանիէտէն օլտուգլարընտան, Օսմանլը էլչիսինի մէսլէքի հագգընտա պազը տայիրէլէրտէ քիւլլիեաթ մէհճուրիեէթ հիսս իթմէքտէ տիր։

Բէյրութ ճիւմլէսի Մ. Դիւէվի ժուրնալա կիտմէտէն էվվէլ, Յրանսանըն շիմալ Աֆրիքա մէմալիքինտէ թասարուֆ տերինին պիր ավանտաճ խուլասասընը իլէրի սիւրմիշ տիր։

Իթալիա մատան կէլէն թէլէկրաֆլար իւզրինէ, Հօմանի էվէլկի պաղը պազարլար, Օսմանլը ֆօնտլարընտա էօյլէ ճէվապ չէքմիշ տիր։

Պերլին, 6 յուլիս

Թէլ մէն խալալըիկինէ կէօրէ, Սթէրն նամ պիր չիֆթլիք պանքէրլէր, Թիւթիւն ինհիսարը շէրքէթինտէն չէքիլմէքտէ տիր։ Պարօն տը Հիրշ, Գարլսպատա վէ Վիէննատա կիթմէք իւզրէ, պուրատա պէքլէնմէքտէ տիր։ Իմբէրաթօր գօնթ Հօֆֆէլտի գապուլ իլէ, քէնտիսինէ իքի սաաթտան զիատէ կէօրիւշմիւշ տիր։

Լօնտրա, 5 յուլիս

Սըր Ճօրճ Տիլքին իսթիֆա իտէճէկի սէօյլէնմէքտէ տիր։

Մարքի տը Սալիզպիւրի, Պալգանլարըն ասաքիրի Օսմանիէ թարաֆընտան ի դալէնա տայիր օլան Պէրլին ահտնամէսի պէնտի հագգընտա գօնթ Կրանվիլէ սուալ իրատ իտէճէք տիր։ Սիւսիւրիւս բաշա պիր գօչ կիւն Բրինկթօնա կիտէճէք տիր։

Ինկիլթէրանըն ճէնուպ վէ մէրքէզ ճիհէթլէրինտէ մահսուլաթ բէք պէրէքէթլի օլաճագ տըր։

Րօմա, 5 յուլիս

Միւսիւրիւս պէյ, յունիս 15 թարիխլի նօթանը Իթալիա հիւքիւմէթինէ թագտիմ իթտէ, Օսմանլը բօսթա խուսուսընտա Իթալիա հիւքիւմէթի թարաֆընտան թահթըը նազարը իթթիխազ պուլունմասընը միւսթէրհամ պէեան էյլէմիշ տիր։

Պուրատա հավա բէք սըճագ օլուպ, Թիպէր նէհրինտէն թէաֆֆիւն հասըլ օլմագտա տըր։

Աթինա, 5 յուլիս

Գօրէնթ պօղազընը աչմագ իչին էվվէլ ճէ յազըմ կէլէն մուայէնէսթը իճրասը մէ. բազ միւհէնտիսի թարաֆընտան մէմուր օլան միւհէնտիսլէր կէլմիշլէր տիր։

ԻԼԱՆԱԹ

Իմարէթի ամիրէ վէ խասթախանէ իչին 97 սէնէսի հազիրանը իպթիտասընտան չուպալթը գաէէթինէ տէկին, աօղուզլար այրը ահուտի օլան իքի պին նէֆի էրզ քիւսուր գըյէէ տէօյիւլմիւշ շայիր իլէ, նէֆի պին նէֆի էրզ էլի ալթը գըյէէ չէմի բուղտէն, վէ տէօրթ պին նէֆի էրզ քիւսուր գըյէէ իրգիմ, վէ ինճիր, վէ ալթը էրզ օթուզ գըյէէ Ալժըրզ սապունու, տէօքմիւշ շայիր, վէ չէմի բուղտէն, վէ իրգիմ, վէ ինճիրին էմանէ պէհէր մահ իթիպար մազպաթըր օլան միզաթլըգլարընը թէսլիմինտէն օթուզ պիրէր կիւն միւրուրինտէ, պէհաղ մէճիտի ճէ աօղուզ գուրուշա օլմագ, իթմա օլունմագ շարթ. թէ վէ շէրայիթի սայիրէ իլէ իճրա օլունան միւնագասաթըլարըն, տէօքիւլմիւշ շայիրին պէհէր գըյէէսի պիր պուչուգ իսթ. րայլաճեէ, վէ չէմի բուղտէնին պէհէր գըյէէսի տէօրթ գուրուշա, վէ իրգիմին պէհէր գըյէէսի տէօրթ գուրուշա թալիպի ինհաէտինտէ, վէ չայիր իլէ չէմի բուղտէնին, հազիրանըն իքի եէնինճի ճումատա իհալէսի կիւնիւ սաաթ տօգուզտա, վէ իրգիմ վէ ինճիր իլէ սապունուն տախի հազիրանըն իքիճի ճումա կիւնիւ քէզալիք սաաթ տօգուզտա գարարը վէրիլէճէքինէ, վէ իրգիմին պէհէր գըյէէսի տախի պիր խավա տէօրթ գուրուշ հիսաբը վէ իրգիմ պէհէր գըյէէսի տէօքմիւշ թալիպ ինհաէտինտէ ւ լուգ. քէզալիք հազիրանըն իքիճի ճումա կիւնիւ սաաթ տօգուզտա գարար վէրիլէճէքինէ, վէ էվէլքիլէրի էվգաֆը հիմայէի խայրիէէ խազինէսինէ կէլմէլէրի լազըմ կէլէճէկի, վէ էվէլքի մէզքիւրանըն ֆէրաղը կիւն կէլէճէք օլանլար պուլունուր, վէ խուսուսէ պէշ թէնզիլ խաէր խաէ գապուլ օլունաճաղը, իլան օլունուր։

1—3

Կ. ՀԱԶԱՐԵԱՆ

ԹԻՒԹԻՒՆ ՖԱՊՐԻԳԱՍԸ

ԻՍԹԱՆՊՕԼՏԱ

ՄԸՍԸՐ ՉԱՐՇԸՍԸ ԳՈՒՐՊԻՆՏԷ, ՔԷԹԷՆՃԻԼԷՐ ՔԱՊՈՒՍՈՒ Ն. 106.

Հազարեան Կարապետ էֆէնտինին, թիւթիւն թիճարէթինտէ քէսպի չէօհրէթ իթմիշ օլմասը, գաթէն մալումու ամմէ տիր։ Էֆէնտիի միւմաիլէյհին քիւշատ իլէտիկի եէնի ֆապրիգատա, Նէնիճէսին ալէա գօզուլու եէն-, Տրաբիզոնի Պէր, վէ Սամսունուն էօօօօ վէ պաֆրանըն Գօզէքթայի թէմամիլէ օլունան, ալէա ճինսլէրի թիւթիւնլէրի պուլունտուղու կի պի, սիկարալար տախի պուլունտուրուլուր, պուլունտուրուլմագտա օլուպ, պունլար հէյէթ վէ խիւսուսէն նէ գատար պիրի պուլունմագտա իսէլէր, հէվէսլի թիճէթէ լէթ տախի օլ գատար մէ հիմ. օլունտուղլարընտա, գէհվէճիլէր պէյթինքիլէր հօզ. օլմագտա սուրէթտէ օլունմագտա տըրլար։

Մէզքիւր ֆապրիգա, մէտաէթի գալիլէ զարֆընտա, բիլախըրա միւմքին պիրէր թարաֆընտան կէօրիւլմէյէն հիւսնի գապուլէ մազհար վէ իթիպարլընտա պիրթ. թէշվիգ, պունտան պէօյլէ, տահա զիատէ մէրղուպ վէ ֆէվգաէլմէրղուպ կէօզէլ պալաշ չէօդ քի, թիւթիւնլէրինին ճինսի վէ թէրքիպինի ալա թաժտի թ. մէ աթ քիւրէ պուչուգ, թիւթիւն տախի պէր թէլէբտէրլէրի իհթիեաճ կէօրմէտէն րէքիպ, վէ հէր քէսին սահա դիւմբուր պատուի մէմնունիյէթի օլաճագըլար իթ. ալիթը ոյ'մէտիկէ տիր։

Մէզքիւր ֆապրիգատա, կէրէք բայ'թօ թիթրիր, կէրէք թաշրալար, վէ կէրէք միւմայիլ էճնէպիյէ իչին սիպարիշլէր վուգուա պուլունտուղունտա, հէմ քէմալի տիգգաթ իւզրէ վագթ ու սաաթինտա թէսլիմ թէճհիզ իտիլէճէկ, վէ հէմ տէ մէմալիքի էճնէպիէէ կէօնտէրէլէք օլան սիպարիշլար, պունտըրօլ վէրկիսինտէն ազատ պուլունաճագլար տըր։

Սիպարիշլէրին, մէզքիւր ֆապրիգա միւտիւրի Նիկողայոս էֆէնտի Հազարեան իսմինէ օլարագ կէօնտէրիլմէսի ռիճա օլունուր։

ROYAL ՐՕԱՅԵԱԼ

MARQUE DE FABRIQUE

NOUVELLE MANUFACTURE

DE TABAC ET CIGARETTES

ՂԱԼԱԹԱ ՊԱԼԸՔ ՊԱԶԱՐ ՃԱՏՏԷՍԻ Ն. 36.

Իշպու մայիսըն 4/16 ընճը, եանի կէլէճէք բազար իրթէսի կիւնիւ քիւշատ օլունաճագ տըր։

Հէր նէվի թիւթիւն վէ սիկարա թէրթիպ օլունուր. Եէնիճէնին էն ալէա թիւթիւնլէրի պուլունուր.

Պու ֆապրիգաեա օլունան սիպարիշլար, կիւն վէ սաաթընտա, բիլախըրա միւթէրէքքիպի կէօզլէրի էօնիւնտէ քէմալի տիգգաթ իւզրէ վէ միւրաթ իթմ. թիքլէրի սուրէթտէ իճրա խուլուսիյէթէն պաշգա, թաշրալար իչին մէզգաւ կէլէն սիպարիշլար տախի, պունտըրօլ վէրկիսինտէն ազատ պուլունաճագ տըր։

Մէզքիւր ֆապրիգանըն խարիճի թարաֆընտան, բիւյէթլու էհալիի հօշնուտ գըլմագ նիյէթիլէ, էն նէֆիս մահսուլարըն թէրթիպ ու թէնզիլէ սիֆ, պ. գ. ի տ'գգաթ օլունաճագ տըր։

Իսթանպօլ, 30 12 մայիս ԻՏԱՐԷՅԻ ՖԱՊՐԻԳԱ.

ՍԱՐՐԱՖԻՅԷ

ԷՎՐՕՊԱ ՊՕՐՍԱԼԱՐԸ

Լօնտրա 6 յուլիս

Ինկիլիզ գօնսօլիտի	101-5/16
Էսհամը Ումումիէ աշըղը	15-3/4
" " գարանթը	15-7/8
1865 Իսթիգրազը	18-1/4
1869 "	17-7/8
1871 "	78-1/4
1872 (Պօնտիւ Թրէզօր)	29-
1873 "	17-5/8
Օսմանլը Պանգասը	15-7/8
Րուսիա իսթիգրազը 1873	90-5/8
Մըսըր իսթիգրազը պիրլէշմիշ	78-1/8
" իմթիեազլը (շըմէնտը.)	98-1/2
Տէվլէթի Ալիէնին 1877 իսթիգ. րազը	91
Տախրա սանըթէ	77-1/4
Մըսըրըն Րօշիլտ իսթիգրազը	97-1/2
1877 Մահալլիեաթ էսհամը	100-3/8
Գամպիօ Բարիզ 3 այ վատէ	–

Բարիզ, 6 յուլիս

Ֆրանսըզ ֆօնտօսու 3 %	85-95
" " 5 %	119-53
Էսհամը Ումումիէ աշըղը	15-75
" " գարանթը	16-25
1865 Իսթիգրազը	89-
1869 "	88-
1873 "	89-
Րումէլի շըմէնտը. թահվիլ.	54-
Օսմանլը Պանգասը	651-25
Գրէտի Լիօնէ	958 75
Րուս ֆօնտօսու 5 % (1877	93-11/16
Րումանիանըն Շարգ իսթիգրազը	61 7/8
Իթալիա ֆօնտօսու	91-90
Մըսըր իսթիգ. պիրլէշմիշ	397-50
Իսբանեա խարիճի իսթիգրազը	26-1/8
Գամպիօ Լօնտրա իւզէրինէ	25-39

Բարիզ, (Պուլվար) 6 յուլիս

Ֆրանսըզ ֆօնտօսու 6 %	119-583/4
Էսհամը Ումումիէ	16-271/2

Վիէննա, 6 յուլիս

Լօնտրա իւզէրինէ գամպիօ	118-90
Րումէլի տէմիր եօլ թահվիլաթը	24-52

ՂԱԼԱԹԱ ՊՕՐՍԱՍԸ

Էսհ. Ումում. յունիս 24 աղշ. գբ.	17-3
" " յունիս 25 սպհ. աչ.	17-13
" " Էն եիւքսէք	17-20
" " Էն աշաղը	17-13
" " Սաաթ 3 տէ	17-17
1863 Իսթիգ. (Մուսթօն) 6 % ֆ.	87-
1865 " " 6 % ֆ.	88-
1869 " (Բինար) 6 % ֆ.	86-1/2
1872 " (Պօնտիւ Թրէզօր	28-3/4
1873 " (Բինար) 6 % ֆ.	83-1/2
Րումէլի շըմէնտըֆէր	54-
Բաբօր գուրուշ	–
Հէվալէսիզ "	50-
Ազնէ փայիզի "	9-

ԱԳՍԻՕՆԼԱՐ ՖԻԵԱԹԸ

Գրէտի ժէնէրալ 6 %	6-
Սօսիէթէ ժէն 6 %	5-20
Իսթանպօլ Պանգասը	11-
Սօսիէթէ Օթօման	3-35
Թրամվայ 5 %	380-
Լավիբօմ (մաատէն)	139-

ԱԳՉԷԼԷՐԻՆ ՖԻԱՉԱՍԸ

Օսմանլը լիրասը 100 գուրուշտան Ղ. Փ.	
Ինկիլիզ լիրասը	107 28
Ֆրանսըզ ալթունու	87-24
Բօլ	90- 8
Գրիմիա ալթունու	51-20
Պէեազ մէճիտիյէ	198- 1
Մէթալիք	205-
Պէշլիք	211-
Ալթըլըգ	127-
Պագըր	
Գարպօն գայիմէսի գարիք	897

ԳԱՅՄԷՆԻՆ ՖԻԱՉԱՍԸ

Էն եիւքսէք	1025-
Էն աշաղը	1025-
Սաաթ 3 տէ	1025-

ՍԱՀԻՊ ՂԱԶԷԹԱ — ԿԱՐԱՊԵՏ Յ. ՓԱՆՃՈՒՆԵԱՆ